

з власної ініціативи суд може призначити повторну експертизу, доручивши її проведення іншим експертам. (частина друга статті 107 ГПК України).

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що відповідно до КПК України, ЦПК України, КАС України, ГПК України висновок експерта, як і будь-який інший доказ, підлягає оцінці з боку слідчого і суду, що полягає в перевірці процесуального порядку підготовки, призначення і проведення експертизи; в перевірці повноти висновку; оцінці наукової обґрунтованості висновку; встановлення відносності й допустимості доказових фактів, установлених у перебігу експертного дослідження, та їх місця в системі інших доказів у справі.

За підсумками оцінки суд може визнати висновок:

- 1) повним та обґрунтованим і покласти його в основу рішення суду;
- 2) неповним або неясним і призначити своєю ухвалою додаткову експертизу (ст. 107 ГПКУ, ст. 113 ЦПКУ, ст. 111 КАСУ);
- 3) необґрунтованим або таким, що суперечить іншим матеріалам справи, або за наявності сумнівів у правильності висновку експерта, призначити повторну експертизу (ст. 107 ГПКУ, ст. 113 ЦПКУ, ст. 111 КАСУ).

У разі виникнення у сторін по справі зауважень або питань щодо проведеної експертизи, судовий експерт може бути викликаний у судові засідання для надання роз'яснень щодо свого висновку, під час якого є можливість поставити свої питання перед експертом, зокрема, щодо достатності відомостей, на підставі яких готувався висновок; інші питання, що стосуються достовірності висновку.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651–VI (зі змінами та допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013 № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/4651-17>.
2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618–IV (зі змінами та допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004 № 40–41, 42. Ст. 492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747–IV (зі змінами та допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005 № 35–36, № 37. Ст. 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
4. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798–XII (зі змінами та допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992 № 6. Ст. 56. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.

УДК 343.98

*Бублик Н. С., викладач Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
ORCID : <https://orcid.org/0000-0001-6312-667X>,
e-mail: nadezhda_sergeevna@i.ua*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

На сьогодні найбільш кваліфікованою формою використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві є судова експертиза, яка постійно розвивається шляхом створення нових і вдосконалення вже існуючих методів дослідження. Висновки судової експертизи є предметом судового розгляду, тому можна з упевненістю казати, що все більше застосування вона знаходить в судово-слідчій практиці.

Аналізуючи чинний Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК), треба зауважити на тому, що відповідно до ч. 2 ст. 22 КПК України «сторони кримінального провадження мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав, передбачених цим Кодексом» [1], однак як даний принцип реалізується щодо призначення судових експертиз? Так, постає питання, як діяти судовому експерту у разі, якщо експертиза була проведена за ініціативою однієї зі сторін кримінального провадження та отримано висновок експерта, однак до слідчого судді звернулася інша (протилежна) сторона у вказаному кримінальному провадженні з метою проведення тієї ж експертизи з аналогічними питаннями. Так, єдиною підставою для відмови в задоволенні клопотання на призначення судової експертизи, згідно з чинним КПК України, – це не доведення особою (стороною кримінального провадження), яка звертається з відповідним клопотанням до слідчого судді або суду, необхідність залучення

експерта для вирішення питань, що мають істотне значення для кримінального провадження. Будь-які інші підстави для відмови в задоволенні клопотання – відсутні. Таким чином, згідно з чинним КПК України у разі звернення протилежної сторони у кримінальному провадженні з аналогічним клопотанням, підстав для відмови у слідчого судді не має. Принцип змагальності повинен бути реалізований, а слідчий суддя постановляє ухвалу про призначення експертизи, та залучає того ж самого експерта, який проводив раніше вказаний вид експертного дослідження. Постає сумнів щодо того, чи буде відрізнитися висновок експерта з попереднім, який був наданий ним раніше.

Зміни до КПК відбулись, однак ЗУ «Про судову експертизу» вони не торкнулися, так згідно зі ст. 7–1 вказаного Закону «підставою проведення судової експертизи є відповідне судове рішення чи рішення органу досудового розслідування, або договір з експертом чи експертною установою – якщо експертиза проводиться на замовлення інших осіб» [2]. Що законодавець має на увазі, коли зазначає «...чи рішення органу досудового розслідування...»? З даного твердження треба зробити висновок, що грубо порушуються вимоги ст. 87 КПК України, а саме: здійснення процесуальних дій, які потребують попереднього дозволу суду, без такого дозволу або з порушенням його суттєвих умов. Таким чином, такий вид доказу суддя зобов'язаний визнати недопустимим. Необхідною умовою допустимості висновку експерта є дотримання процесуального порядку призначення й проведення експертизи.

Крім того, відповідно до чинного кримінального процесуального законодавства України слідчий суддя самостійно визначає експерта, якого необхідно залучити, або експертну установу, якій доручає проведення експертного дослідження, а ініціатор – лише вказує вид експертного дослідження та надає перелік питань, які необхідно дослідити. Жодний законодавчий акт не містить вичерпного переліку установ та експертів, які проводять експертні дослідження. Ні в КПК, ні в ЗУ «Про судову експертизу» не визначено критерії, за якими слідчий суддя або суд визначає ту чи іншу установу, де буде проводитися експертне дослідження. Однак існує Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень від 1998 року [3] відповідно якої експертні установи, які мають проводити експертні дослідження, визначають за територіальною зоною відповідних областей України. У додатку № 1 зазначеної Інструкції зазначений перелік регіональних зон обслуговування науково-дослідними установами судових експертиз Міністерства юстиції України. Практичні підрозділи пішли по іншому шляху, в клопотаннях про призначення експертиз вони прописують експертну установу або експерта, якого необхідно залучити до проведення експертизи із зазначенням назви експертної установи. На нашу думку, це по-перше, суперечить вимогам чинного кримінального процесуального законодавства України, а по-друге, порушує принцип неупередженості.

Проаналізувавши вищезазначене, зазначимо, що слідчий суддя або суд не мають можливостей та компетентності здійснити перевірку доцільності проведення заявленої судової експертизи.

Так, відповідно до положень КПК України, у клопотанні до суду зазначаються:

- 1) короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання;
- 2) правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;
- 3) виклад обставин, якими обґрунтовуються доводи клопотання;
- 4) вид експертного дослідження, що необхідно провести, та перелік запитань, які необхідно поставити перед експертом.

Однак жодної згадки щодо вимог надання слідчому судді або суду інформації про проведені раніше експертні дослідження, про відмову в їх проведенні або експертні дослідження, що знаходяться на виконанні, КПК не містить. Також в законодавстві визначено, що у клопотанні зазначається лише виклад обставин, якими обґрунтовуються доводи клопотання, а до самого клопотання додаються копії матеріалів, якими обґрунтовуються доводи, але при розгляді вказаного клопотання слідчий суддя не має реальної можливості оцінити об'єкти, які надаватимуться експертові для дослідження. Так, якщо б в кримінальному процесуальному законодавстві було б встановлено обов'язок сторони, що звертається з клопотанням до слідчого судді, надавати на розгляд і об'єкти дослідження, то слідчий суддя хоча б зміг раціонально оцінити можливості проведення експертом зазначеної експертизи та доцільність її призначення (наприклад, пошкоджені об'єкти дослідження, вилучені з порушенням законодавства, порушено умови зберігання тощо).

Крім того, слідчий суддя не має необхідних повноважень на перевірку можливостей експерта провести заявлене ініціатором експертне дослідження. Отже, можемо зробити висновок, законодавець наділивши слідчого суддю повноваженнями по розгляду клопотань про призначення експертиз, не надав необхідних повноважень та можливостей для перевірки необхідності та доцільності проведення судової експертизи у кожному конкретному випадку, а також на перевірку фактів зловживання процесуальних прав та затягування строку досудового розслідування.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Дата оновлення: 05.08.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384> (дата звернення: 24.02.2019).
2. Про судову експертизу : закон України від 25.02.1994 № 4038-XII Дата оновлення: 01.01.2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 24.02.2019).
3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: наказ МВС України від 08.10.1998 № 53/5 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення: 24.02.2019).

УДК 343.98.067

*Вельможна-Сидорова А. С., судовий експерт Харківського
НДЕКЦ МВС України,
e-mail: antoninavelsi@gmail.com*

СТРАТЕГІЯ ДОСЯГНЕННЯ КОМУНІКАТИВНИХ ЦІЛЕЙ В ДІЯЛЬНОСТІ СУДОВО-ЕКСПЕРТНИХ УСТАНОВ

Поняття «комунікація» запозичене українською мовою з англійської «communication» чи латинської «communicare» мов. У перекладі це означає «спілкування», «перебування в спілкуванні», «взаємодія», [1]. Взагалі, поняття «комунікація» використовується сьогодні в наступному значенні: соціальна комунікація, спілкування між людьми та іншими соціальними інститутами чи суб'єктами; телекомунікація або зв'язок за допомогою технічних засобів; певна система, за допомогою якої забезпечується зв'язок між віддаленими об'єктами (наприклад, підземні, транспортні комунікації тощо) [2, с. 8].

Сучасні державні інституції, повноваження яких включають функції стратегічного зв'язку, повинні мати певні, регульовані інструменти. Перш за все, вони повинні мати достатні функціональні обов'язки для формулювання політики та моніторингу стану реалізації національних стратегічних цілей. Очевидно, що ці умови можуть бути виконані лише за умови створення ієрархічної вертикалі, зокрема, визначення центрального органу виконавчої влади у сфері стратегічних комунікацій, а також системи горизонтальних зв'язків на всіх рівнях державного управління. Таким чином, важливою характеристикою такого інституційного механізму є його здатність встановлювати внутрішні зв'язки з іншими відповідними органами влади з метою формулювання та реалізації єдиної та послідовної державної політики в різних сферах суспільного життя.

Ефективна комунікація є усталеним процесом обміну інформацією. Вона розпочинається і, як правило, часто закінчується досягненням взаєморозуміння, узгодження сторін і (важливо для джерела інформації) зміни свідомості та / або поведінки одержувача інформації. Це може проявлятися в підвищенні обізнаності про певну тему, рівні довіри до явища, формуванню певного образу в очах зацікавлених осіб, вчиненні або утриманні певних дій від одержувача інформації. Тобто результатом ефективного спілкування завжди є бажані зміни у свідомості або поведінці співрозмовника, що допомагає досягти поставлених цілей для установи / організації. Стратегічне спілкування – це системний зв'язок, спрямований на встановлення довгострокових відносин між організацією, її зовнішніми та внутрішніми аудиторіями, які допомагають досягти організаційних цілей. Стратегічне спілкування зосереджується не стільки на короткострокових потребах / бажаннях цільових аудиторій, скільки на їхніх цінностях. Стратегічне спілкування нерозривно пов'язане з процесами управління: планування, регулювання, контроль. Очевидно, що її успіх залежить не тільки від ефективності спілкування, але й від ефективності основного виду діяльності організації.

Відповідно до ч. 1 ст. 242 КПК України [3] експертиза може бути проведена за зверненням сторони кримінального провадження, через що ініціатор проведення експертного дослідження може звернутися безпосередньо до експертної установи [4]. Також, можливість проведення